

IŠORINIŲ IŠTEKLIŲ NUOMOS SMULKIAJAME VERSLE NEIGIMO EMPIRINIS TYRIMAS

Edverdas Vaclovas Bartkus¹, Audrius Mickaitis²

¹*Kauno technologijos universitetas, Lietuva, edvardas.bartkus@ktu.lt*

²*Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, Lietuva, buriuok@.com*

Anotacija

Rinkos konjunktūros svyravimų, darbuotojų patirties stokos ir konkurentų veiksmų poveikį galima būtų sumažinti, diegiant išorinių išteklių nuomą.

Tokios paslaugos, kaip apsaugos, programinės įrangos prižiūra, programavimas, personalo vadyba, finansų ir apskaitos paslaugos ir kitos yra priskiriamos prie išorinių išteklių nuomos, tačiau tik tada, kai įmonės šiomis paslaugomis naudojami ilgesnį laikotarpį ir jos daro tiesioginį poveikį verslo efektyvumui. Smulkaus verslo įmonių tyrimas parodė, kad daugelis jų, kurios nesinaudoja išorinių išteklių nuoma, naudojami kitų įmonių paslaugomis.

Atliekant priežasčių analizę, kodėl smulkaus verslo įmonės nesinaudoja išorinių išteklių nuoma, paaiškėjo, kad dauguma įmonių abejoja, kad tai išspręs jų problemas ar pagerins veiklos efektyvumą. Tačiau nemaža dalis smulkaus verslo įmonių apie išorinių išteklių nuomą nėra girdėjusios. Pagrindinė to priežastis - informacijos trūkumas apie tokios nuomos panaudojimo galimybes.

Tyrimas parodė, kad veiksniai, galintys paskatinti naudotis išorinių išteklių nuoma, yra detalus informacijos pateikimas apie išorinių išteklių nuomos panaudojimą, panaudojimo efektyvumo ekonominius pagrindimus, finansinė parama, diegiant šias paslaugas.

Raktažodžiai: išoriniai ištekliai, nuoma, efektyvumas.

Įvadas

Remiantis teorinėmis išorinių išteklių nuomos prielaidomis ir tiriant smulkaus verslo įmones, kurios nesinaudoja išorinių išteklių nuoma, buvo bandoma išsiaiškinti kokie veiksniai daro įtaką smulkaus verslo įmonių veiklos efektyvumui. Įmonių išskirtus rinkos konjunktūros, darbuotojų patirties ir konkurentų veiksmų poveikį galima būtų sumažinti, diegiant išorinių išteklių nuomą.

Šio tyrimo objektas – Lietuvos smulkaus verslo įmonės. Tyrimo tikslas – nustatyti ir įvertinti išorinių išteklių nuomos pritaikymo galimybes Lietuvos smulkaus verslo įmonėse, gerinant jų veikos efektyvumą.

Tyrimui buvo keliami tokie uždaviniai:

- Ištirti išorinių išteklių nuomos paplitimą smulkaus verslo įmonėse;
- Nustatyti, kokios problemos kyla, diegiant ir naudojantis išorinių išteklių nuomą;
- Išsiaiškinti priežastis, kodėl smulkaus verslo įmonės nesinaudoja išorinių išteklių nuoma;
- Pateikti rekomendacijas plėsti išorinių išteklių nuomą smulkiajame versle.

Tyrimo metodai – tyrimo tikslui pasiekti naudojama respondentų internetinė apklausa. Internetinės apklausos anketoje pateikiami klausimai grupuojami pagal nominalines skales. Atsakymų formos anketoje uždaros ir atviros, siekiant, kad respondantai galėtų papildyti, komentuoti tyrimui aktualius klausimus.

Išorinių išteklių nuomos diegimo įmonėje tikslai ir nauda

Išorinių išteklių nuoma gali būti suprantama kaip strateginis sprendimas, pasirenkant įmonės valdymo pobūdį. Šiuolaikiniame versle plėtros galimybė, įgyvendinant strateginį valdymą, yra labai reikšminga, norint sėkmingai pasiekti užsibrėžtus įmonės tikslus konkurencingoje verslo aplinkoje. Toks požiūris reikalauja atitinkamos strategijos suformulavimo, apimančios veiklos metodų, kryptių nustatymą, kurios labiausiai atitiktų įmonių poreikius. (Cook, M. K., 2003; Blumberg, L., 2007; Campbell, J., 1995; Bartkus, E. V., Jurevičius, V., 2007)

L. Blumberg (2007) teigia, kad išorinių išteklių nuomos strategija turi remtis bendraja įmonės strategija ir derintis su veiklos kryptimis, tikslais, ir tik tuomet šios strategijos panaudojimas bus efektyvus. L. Blumberg (2007) nuomonė sutampa su Kalinin (2008) teigimu, kad išorinių išteklių nuomos panaudojimas ir diegimas būtų sėkmingas, tai reiktų apibrėžti kaip dviejų dedamųjų sumą, kai viena dedamoji – teisingas tikslų nustatymas, kita efektyvus sutarties valdymas, Kalinin (2008), išskiria kaip atskirą elementą efektyvų išorinių išteklių sutarties valdymą, nuo kurio priklauso efektyvus išorinių išteklių nuomos panaudojimas.

Kiekvieno verslo proceso tobulinimas gali užsistėti arba susiklostyti prieštaringa situacija tarp būtinybės tobulinti ir ribotų įmonės išteklių. Daugelio pasaulio įmonių patirtis rodo, kad geriausiai tokiais atvejais nesistengti gerinti verslo procesų, o pasiskolinti procesą iš įmonių, lyderiaujančių toje sferoje ir juo pasinaudoti. (Маслов, 2005)

Obloj, K (2004) teigia, kad naudojantis paslaugų nuoma tų tiekėjų, kurie šias paslaugas teikia pigiau, galima sumažinti įmonės kaštus. Kaštai taip pat mažinami perduodant įmonės žmogiškųjų išteklių valdymą, motyvavimą, darbo vietų išlaikymą paslaugos tiekėjui. Perdavus įmonės tam tikrų funkcijų valdymą, išorines paslaugas teikianti įmonė dažniausiai pereina prie griežtesnės disciplinos ir procesų standartizavimo ir tuo pasiekama kaštų mažėjimo (Kalinin, 2008). K.Zimniewicz (2003) teigimu, įmonės kurios taiko išorinių išteklių nuomą, susiduria su paslaugos įsigijimo kaštais, kurie sąlyginai pakeičia kintamus kaštus ir žymiai sumažina pastovius kaštus.

Išorinių išteklių nuoma padeda įmonei susikcentruoti į jos pagrindinę veiklą. Atsilaisvinusius vidinius išteklius galima nukreipti į organizacijos veiklos efektyvumo gerinimą, koncentruojantis tik į įmonės specializaciją, ir pagrindinių uždavinių realizavimą. (Niewiadomska, 2004).

Išorinių išteklių nuomos dėka tampa pasiekiami ištekliai, kurių organizacija neturi, negali įsigyti, ir jų efektyviai panaudoti, siekiant įmonės tikslų. Išteklių įsigijimas padeda optimizuoti turimų išteklių struktūrą, eliminuojant išteklius, kurie negali būti naudingai panaudojami, ir vystyti tuos įmonės išteklius, kuriuos galima pilnai išnaudoti ne tik savo bet ir kitų verslo vienetų poreikiams tenkinti. (J. Olenski, 2004).

Apibendrinant mokslininkų teiginius liečiančius išteklių nuomos panaudojimo ir reikalingumo įmonėje, galima teigti, kad išteklių nuomos diegimo strateginiai sprendimai yra labai svarbūs norint naudotis išteklių nuoma. Dėl neteisingai įvertintų ir išskirtų įmonės strategijų, rinkos analizės, konkurencijos, įmonės kompetencijų, išteklių nuomos diegimas bus neefektyvus. Jei įmonė negali suformuoti ir išskirti savo siekiamų tikslų ar prioritetų, išteklių nuoma pasireikš tik negatyvia savo puse. Išorinių išteklių nuoma yra valdymo koncepcija, turinti strateginį pobūdį kuris daro ilgalaikę įtaką įmonės veikliai. Žinant išteklių nuomos teikiamą naudą, bet ir atsirandančią riziką, sprendimas naudotis ir diegti išorinių išteklių nuomą reikalauja detalios strateginės analizės.

Be daugelio privalumų išorinių išteklių nuoma turi ir trūkumų. Vienas iš jų, kad perdavus keletą svarbių įmonei funkcijų gali atsirasti informacijos nutekėjimo rizika, naujų konkurentų atsiradimas kurie gali pasinaudoti teikiamos išteklių nuomos paslaugas patyrimu ir informacija. Norint sumažinti riziką, galima pirkti ar nuomotis paslaugas iš keleto įmonių, bet tai padidins įmonės išlaidas. Kita problema – surasti sąžiningus partnerius, kurie būtų gerai užsirekomendavę rinkoje, su jais sudaryti palankią sutartį. (Фуршик, 2002)

Išteklių nuoma gali neigiamai pasireikšti organizacijos veiklos vientisume, sukurdamą įvairias problemas, pradedant sprendimų priėmimu ir baigiant jų įgyvendinimu, kadangi naudojantis išteklių nuoma ir ją diegiant, dezintegruojamos veiklos funkcijos.

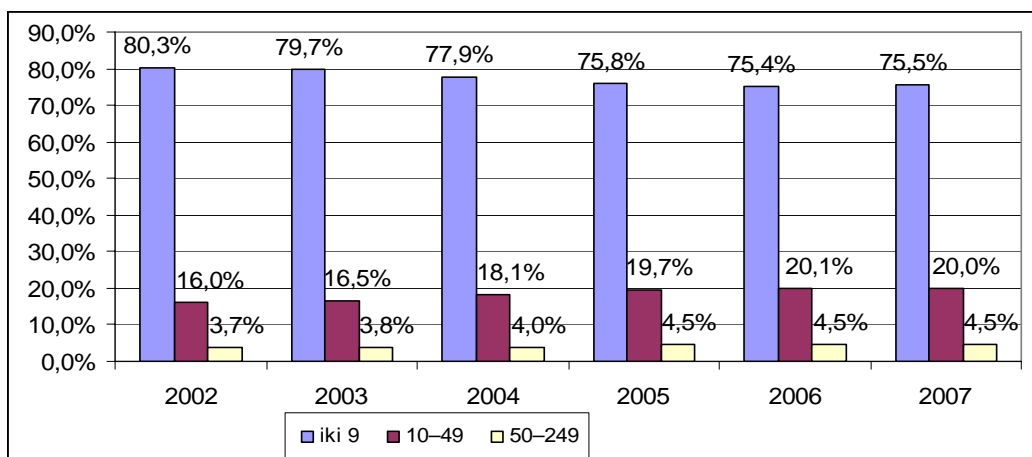
Ilgalaikių išteklių nuomos su paslaugos tiekėju sutarčių sudarymas apriboja įmonės lankstumą, kuris būtinas prisitaikant prie rinkos dinamikos, kintančios teisinės sistemos, o sudarant trumpalaikes sutartis, tiekėjo paslaugų kaina visada bus didesnė.

Smulkaus verslo įmonių, neigiančių išorinių išteklių nuomą, tyrimas

Žinant išorinių išteklių nuomos apribojimų teorines prielaidas, buvo atliktas Lietuvos smulkaus verslo įmonių, nenaudojančių išorinių išteklių nuomos, tyrimas.

Remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Vyriausybės duomenimis, Lietuvoje pagal darbuotojų skaičių 2002 – 2007 metais daugiausia buvo labai mažų įmonių, kurių darbuotojų skaičius iki 10 žmonių, jos per 2002 – 2007 laikotarpį sudarė 77,4 procentus visų veikiančių įmonių, mažos įmonės – 18 procentų. Smulkaus verslo įmonės per 2002 – 2007 laikotarpį sudarė vidutiniškai 96,7 procentų visų įmonių. (žiūr. 1 pav.)

2007 metais, smulkaus veikiančių verslo įmonių daugiausia buvo Vilniaus apskrityje -20 251 tūkst. įmonių, Kauno apskrityje smulkaus verslo įmonių lyginant su Vilniaus apskritimi buvo 42 proc. mažiau. Mažiausiai smulkaus verslo įmonių veikė šiose apskrityse: Marijampolės – 1985 įmonės, Tauragės – 1344 įmonės, Utenos – 1783 įmonės. Stambaus ir vidutinio verslo įmonių daugiausiai buvo Vilniaus ir Kauno apskrityse, mažiausiai Tauragės apskrityje. (žiūr. 1 lentelę) Smulkaus verslo įmonės Vilniaus apskrityje sudaro 95 proc. visų veikiančių verslo įmonių, Kauno apskrityje 94 proc., Klaipėdos apskrityje 94 proc. Kauno ir Klaipėdos apskrityse yra 1 proc. daugiau smulkaus verslo įmonių, lyginat su Vilniaus apskritimi.

1 pav. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius 2002 – 2007 m. pradžioje

Tauragės, Utenos apskrityse smulkaus verslo įmonės, lyginant su vidutinio ir stambaus verslo įmonių skaičiumi, sudaro 93 proc. visų įmonių. Kaip matome, nedidelėse apskrityse, lyginant su Vilniaus, Kauno, Klaipėdos apskritimis, vidutinės ir stambios įmonės sudaro apie 7 proc. visų veikiančių verslo įmonių, o smulkaus verslo įmonės 93 proc.. Kaip matome, veikiančios smulkaus verslo įmonės pagal apskritis pasiskirstę netolygiai, didžiausia smulkaus verslo įmonių dalis tenka toms apskritims, kurių centrai yra didžiausi Lietuvos miestai, kuriuose sukonzentruotos pagrindinės verslo struktūros.

1 lentelė. Veikiančių įmonių pasiskirstymas pagal apskritis ir įmonių dydžius 2007 m.

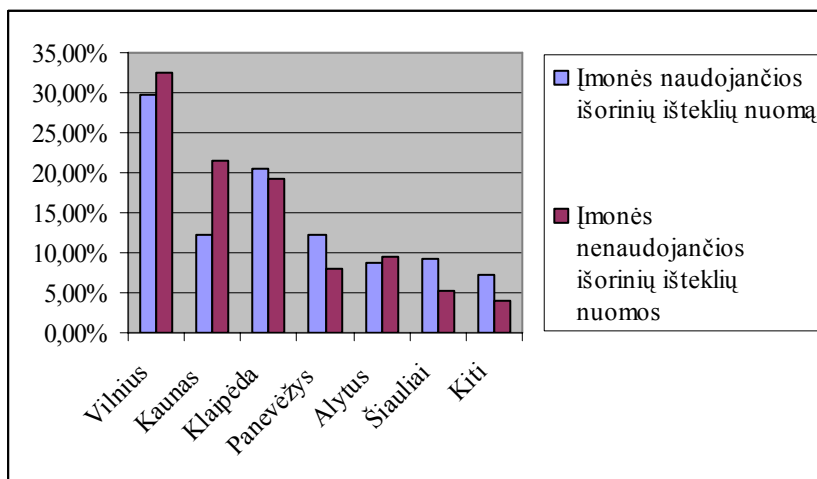
Apskritis	Darbuotojų skaičiaus grupės				Iš viso
	iki 9	nuo 9 iki 49	nuo 50 iki 249	250 ir daugiau	
Alytaus	1549	429	107	10	2095
Kauno	9230	2553	619	74	12476
Klaipėdos	5869	1444	247	41	7601
Marijampolės	1571	414	116	13	2114
Panevėžio	3257	793	186	24	4260
Šiaulių	3299	1003	256	22	4580
Tauragės	1082	262	72	4	1420
Telšių	1784	447	103	18	2352
Utenos	1420	363	98	20	1901
Vilniaus	16009	4242	888	156	21295
Iš viso	45070	11950	2692	382	60094

2007 m. Lietuvoje smulkaus verslo įmonėse dirbo 386799 darbuotojai. Kaip matome 1 lentelėje, labai mažose įmonėse dirbo 145970 darbuotojų, mažose 240829 darbuotojai, o tai sudarė 42 proc. visų dirbančiųjų. Daugiausiai dirbančiųjų smulkaus verslo įmonėse Vilniaus, Kauno, Klaipėdos apskrityse, mažiausiai dirbančiųjų Tauragės ir Utenos apskrityse.

Įvertinus, kad smulkaus verslo įmonėse dirba 42 proc. visų dirbančiųjų, galima teigti, kad jos turi didelę įtaką užimtumo lygiui, kuris įtakoja šalies socialinę, ekonominę gerovę. Todėl tyrimui ir buvo pasirinktos tik smulkaus verslo įmonės.

Kaip parodė tyrimo rezultatai, išorinių išteklių nuoma naudojasi 64 proc. respondentų, likę 34 proc. smulkaus verslo įmonių išorinių išteklių nuomos nenaudoja. Tai rodo pakankamą išorinių išteklių nuomos sklaidą Lietuvos smulkaus verslo įmonėse.

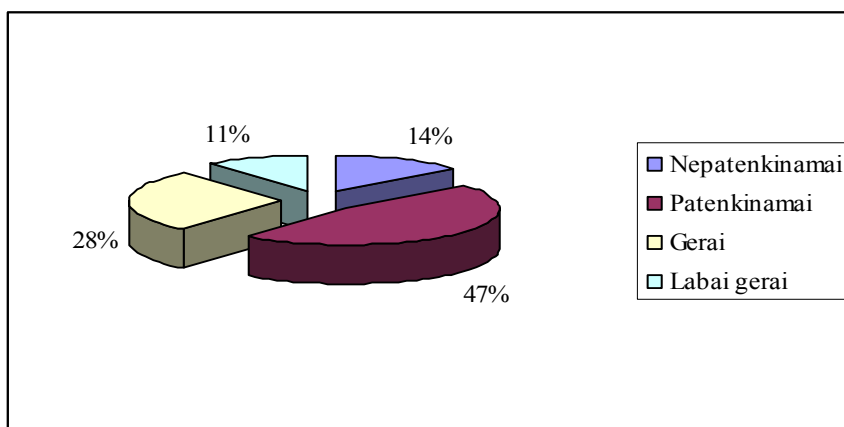
Daugiausiai įmonių (30 proc.), nesinaudojančių išteklių nuoma, yra Vilniaus mieste, 21 proc. - Klaipėdoje, Kaune įmonės, nesinaudojančios išorinių išteklių nuoma, sudaro 15 proc., o Panevėžyje - 13 proc. Alytaus ir Šiaulių mieste išteklių nuoma nesinaudoja po 9 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų. Kiti respondentai atstovauja Akmenę, Druskininkus, Jurbarką, Molėtus, Neringą.

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal miestus

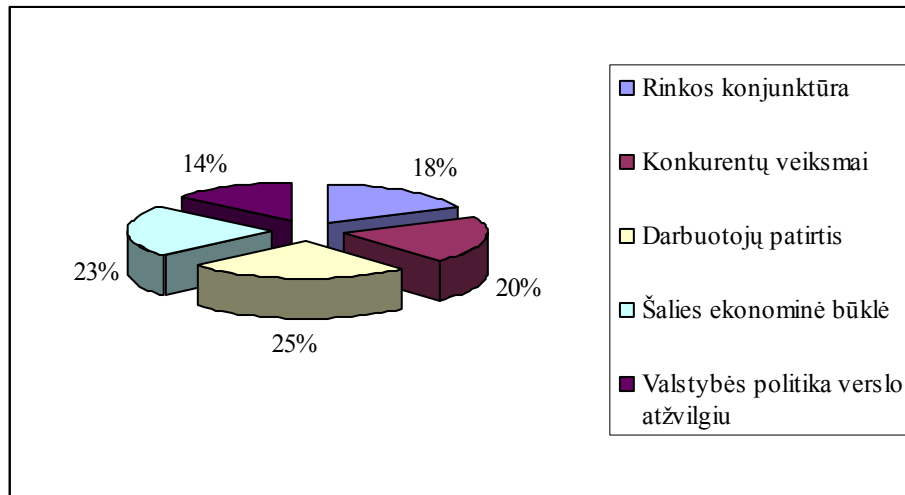
Tyrime dalyvavo respondentai, kurių užimamos pareigos įmonėse atspindi pakankamą jų kompetenciją – tai įmonių savininkai, vyriausi vadybininkai, vadybininkai. Galima daryti prielaidą, kad jų pateikta informacija apie smulkaus verslo įmones, jų problemas, yra pakankamai objektyvi.

Įmonių, nesinaudojančių išorinių išteklių nuoma, atstovams buvo pateiktas klausimas, „Kaip įvertintumėte savo įmonės esamą būklę“. Dauguma savo įmonės būklę vertina tik patenkinamai, 28 proc. teigia, kad jų įmonės būklė gera, 11 proc. – labai gera, ir tik 14 proc. respondentų vertina, kaip nepatenkinamą. Įvertinus, kad 39 proc. apklaustųjų įmonių būklę vertina kaip gerą ir labai gerą, galima manyti, kad likusi dalis įmonių, ieškodamos naujų verslo efektyvumo gerinimo metodų, pasieks geresnių veiklos rezultatų.

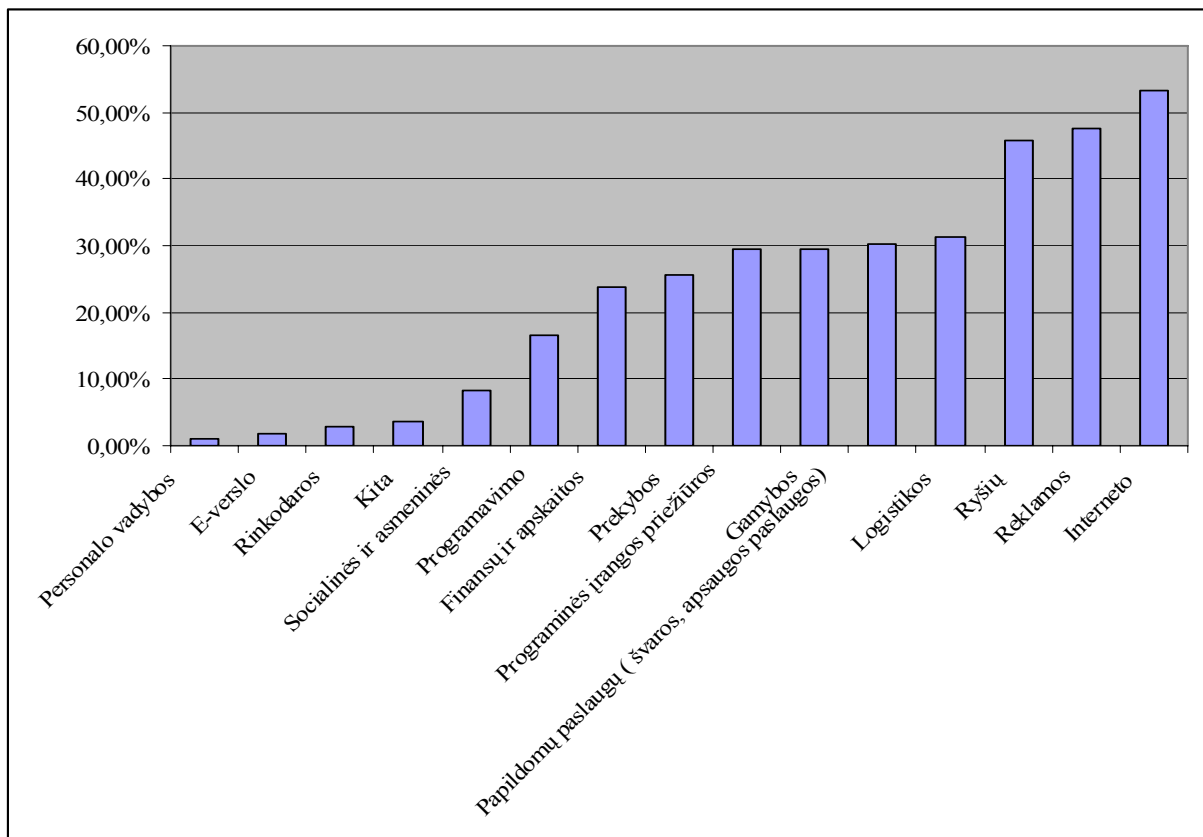
3 pav. Smulkaus verslo įmonių nesinaudojančių išorinių išteklių nuoma būklė

Tiriant, kokie veiksniai daro didžiausią įtaką verslo efektyvumui ir įmonės būklei, išaiškėjo, kad 26 proc. respondentų akcentavo darbuotojų patirties trūkumą, kuris reikalingas įmonės efektyvumui didinti, 23 proc. respondentų nurodė šalies ekonominės padėties neigiamą įtaką, pakankamai svarbus veiksnys, turintis įtakos įmonės plėtrai, konkurentų veiksmai – 20 proc. Rinkos konjunktūra pagal svarbą sudaro 18 proc., ir 14 proc. valstybės politika verslo atžvilgiu. Remiantis teorinėmis išorinių išteklių nuomos prielaidomis, rinkos konjunktūros, darbuotojų patirties ir konkurentų veiksmų poveikį galima būtų sumažinti, naudojantis išorinių išteklių nuoma. (žiūr. 4 pav.)

4 pav. Veiksniai, įtakoiantys tiriamų smulkaus verslo įmonių efektyvumą.

Įdomus faktas, kad 71 proc. apklaustų įmonių naudojami kitų įmonių paslaugomis, 29 proc. respondentų teigia, kad nesinaudoja kitų įmonių paslaugomis. Aiškinantis, kurios paslaugos pačios populiariausios, (x pav.) matome, kad respondentų atsakymai pasiskirstė taip: daugiausiai smulkaus

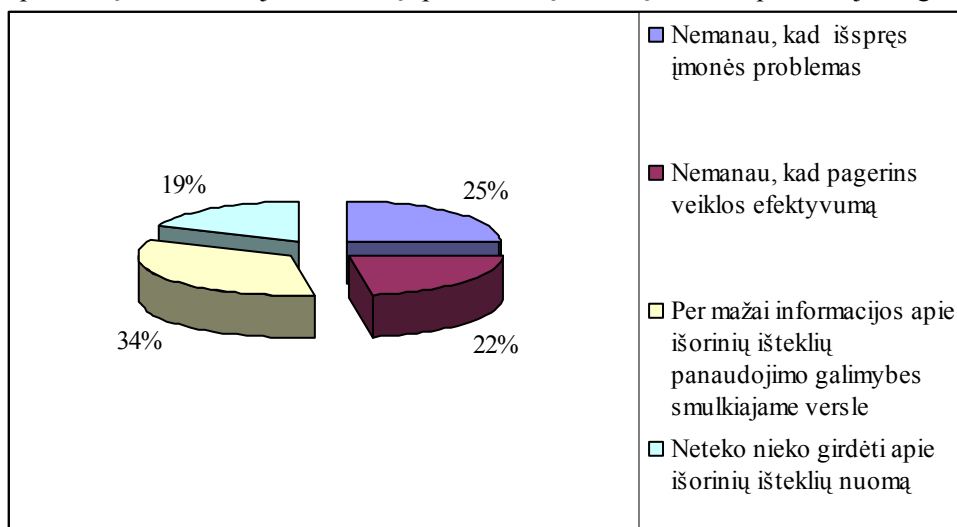

5 pav. Paslaugos naudojamos įmonių neįdiegusių išorinių išteklių nuomos

verslo įmonės naudojami interneto paslaugomis, reklamos, papildomomis paslaugomis ir ryšių paslaugomis. Programinės įrangos priežiūra, gamybos, logistikos, gamybos, sudaro apie 30 proc. smulkaus verslo įmonių naudojamų paslaugų. Įvertinus rezultatus galima daryti prielaidą, kad įmonės, teigusios nesinaudojančios išorinių išteklių nuoma, mano neteisingai, nes kai kurios paslaugos atitinka išorinių išteklių nuomos tipus. Tokios paslaugos, kaip apsaugos, programinės įrangos priežiūra, programavimas, personalo vadyba, finansų ir

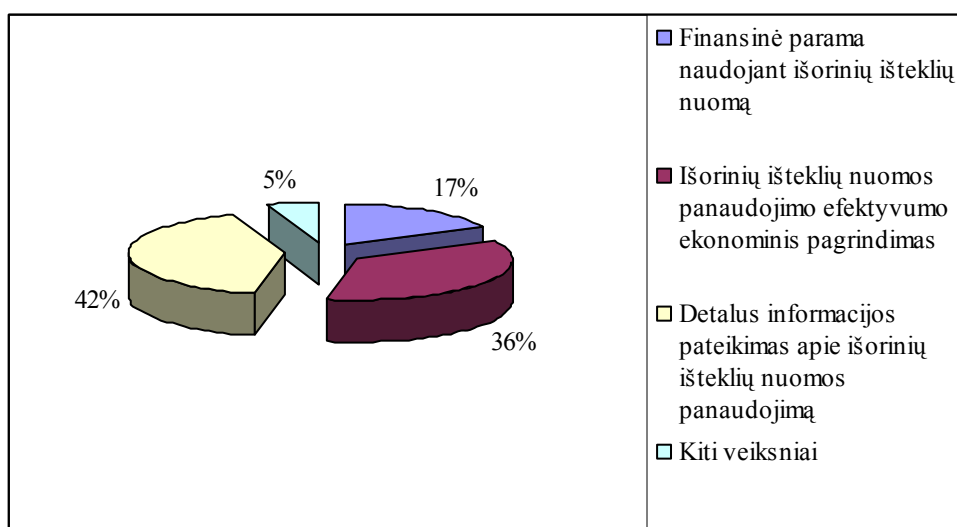
apskaitos paslaugos ir kitos yra priskiriamos prie išorinių išteklių nuomos, tačiau tik tada, kai įmonės šiomis paslaugomis naudojasi ilgesnį laikotarpį ir jos daro tiesioginį poveikį verslo efektyvumui.

Sprendžiant, pagal respondentų vertinimus, galima daryti prielaidą, kad dauguma apklaustųjų gana pesimistiškai nusiteikę išorinių išteklių nuomos atžvilgiu. Didžioji dauguma apklaustųjų nurodo pagrindinę tokio požiūrio priežastį – informacijos trūkumą apie išorinių išteklių nuomos panaudojimo galimybes.

6 pav. Priežastys dėl kurių nesinaudojama išorinių išteklių nuoma

Į klausimą „Kokie veiksniai paskatintų Jus naudotis išorinių išteklių nuoma?“, absoliuti dauguma respondentų nurodė informacijos pateikimą apie išorinių išteklių nuomos panaudojimą (42 proc.) ir išorinių išteklių nuomos panaudojimo įmonėje efektyvumo ekonominį pagrindimą (36 proc.). (žiūr. 7 pav.)

7 pav. Veiksniai įtakoiantys išteklių nuomos diegimą Lietuvos smulkaus verslo įmonėse

Išvados ir pasiūlymai

Tiriant smulkaus verslo įmones, kurios nesinaudoja išorinių išteklių nuoma, buvo bandoma išsiaiškinti, kokie veiksniai daro įtaką smulkaus verslo įmonių veiklos efektyvumui. Paaiškėjo, kad įmonės, kurios nesinaudoja išorinių išteklių nuoma, naudojasi kitų įmonių paslaugomis. Todėl galima daryti prielaidą, kad įmonės neturi pakankamai informacijos apie išteklių nuomos tipus, nežino, kaip ekonomiškai pagrįsti sprendimus naudotis ar ne tokiomis paslaugomis.

Analizuojant priežastis, kodėl smulkaus verslo įmonės nesinaudoja išorinių išteklių nuoma, paaiškėjo, kad dauguma įmonių abejoja išorinių išteklių nuomos efektyvumu, nors nemaža dalis respondentų apie

išorinių išteklių nuomą nėra nieko girdėjusi. Akivaizdu, kad pagrindinė išorinių išteklių nuomos neigimo priežastis - tai informacijos trūkumas apie šių išteklių panaudojimo galimybes.

Pagrindiniai veiksniai, galintys paskatinti naudotis išorinių išteklių nuoma, yra detalus informacijos pateikimas apie jų panaudojimą, panaudojimo efektyvumo ekonominis pagrindimas, o taip pat finansinė parama, diegiant išorinių išteklių nuomą.

Įvertinus išorinių išteklių nuomos teorinius aspektus ir empirinio tyrimo rezultatus, galima pateikti rekomendacijas smulkaus verslo efektyvumui didinti, naudojant išorinių išteklių nuomą.

Siūlomas išorinių išteklių nuomos diegimo smulkiajame versle teorinis modelis. Modelyje pateikiamas algoritmas, sudarytas iš pagrindinių keturių etapų, apimančių: strateginių tikslų iškėlimą ir funkcijų išskyrimą; išteklių nuomos kaštų, naudos, ir rizikos analizę; išteklių nuomos tiekėjo parinkimo ir vertinimo; sutarties sudarymo ir tiekėjo veiklos kontrolės.

Norint paskatinti išorinių išteklių nuomos panaudojimą ir efektyvesnę diegimą, reikia atlikti Lietuvos smulkaus verslo segmento galimybių studiją, parengti detalią informaciją apie išorinių išteklių panaudojimą, jų diegimą, galimą ekonominės naudos ir verslo efektyvumo užtikrinimą naudojantis išorinių išteklių nuoma.

Literatūra

1. Cambell, John. (1995) Outsourcing in maintenance management, Journal: Journal of Quality in Maintenance Engineering ISSN: 1355-2511 Year: 1995 Volume: 1 Issue: 3 Page: 18 – 24.
2. Bartkus, Edverdas Vaclovas; Jurevicius, Virginijus. (2007) 'Production outsourcing in the international market' , Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics, 1(51). pp. 59-68.
3. Niewiadomska, Agnieszka. (2004) Outsourcing - rozwiązanie na trudne czasy. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007 m. Gegužės 25 d.]. Prieiga per internetą:< http://hlp.pl/pl/Outsourcing_ksiegowosci.php?artid=205&>
4. Oblój, Krzysztof. (2004) Rośnie rola outsourcingu w strategiach firm. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007 m. Gegužės 25 d.]. Prieiga per internetą:< http://www.nkl.ae.katowice.pl/biuletyn/referaty/ustron2004_06.pdf>
5. Rudzki, R., Dikčius, R., (2007). Lietuvos mažų ir vidutinių įmonių būklė ir plėtros tendencijos. V.
6. Маслов, Д.В. (2005) Стратегия достижения конкурентоспособности в малом и среднем бизнесе. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007 m. Gegužės 23 d.]. Prieiga per internetą <http://www.cfin.ru/management/strategy/small_strat.shtml>
7. Фурщик, А. N. (2002) Организация аутсорсинга в корпоративном управлении [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007 m. Kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.fbc.ru/library/co.htm>>
8. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008m. Sausio 15d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/>>
9. Zimniewicz, K. (2003). Wspolczesne koncepcje i metody zarzadzania. Wydawnictwo PWE, 248. ISBN: 83-208-1439-1.

EMPIRICAL RESEARCH ABNEGATION OF OUTSOURCING IN SMALL BUSINESS

Edverdas Vaclovas Bartkus, Audrius Mickaitis

Summary

The impact of the conjuncture of the market, employee experience and the acts of competitors could be reduced by using outsourcing.

When the results have been estimated the presumption has been made that the enterprises that stated they do not use the rent of outsourcing, were wrong; because some types of services correspond to the types of the rent of outsourcing. Such services as security, maintenance of programming equipment, programming, personal management, services of finances and accounting, and some others belong to the rent of outsourcing. However, when the enterprise uses them they make bigger effect on the enterprise's effectiveness.

Generalizing the information you can state that in order to encourage small businessmen to use the rent of outsourcing it needs to do the study of Lithuanian small business possibilities, the detailed information about its use, their implementation, the possible assurance of benefit and business effectiveness.

Keywords: outsourcing, rent, effectiveness.